

EL – MÜMÎT

El-Mümît, Allah-ü Zülcelâl'in esma-i ilâhîsinden biridir. El-Mümît, canlı bir mahlûkun ölümünü yaratan anlamına gelir ki, bu konuyla ilgili haberleri Yüce Allah Kur'an-ı Âzîmü's-şan'da bildirmiştir.

"O (öyle-yüce Allah ki) hanginizin daha güzel davranacağını sınamak için ölümü ve hayatı yaratmıştır. O, mutlak galiptir, çok bağışlayıcıdır." ¹

"Her canlı ölümü tadacaktır." ²

"Her canlı ölümü tadacaktır. Bir deneme olarak sizi hayırla da şerle de imtihan ederiz ve sizi ancak bize döndürürüz." ³

"Sonra siz muhakkak ki, bunun ardından elbette öleceksiniz." ⁴

Bu ve benzeri pek çok ayetlerden anlaşılıyor ki, her canlının akıbeti ölümdür. Hayatı veren, yaratıp yaşatan Yüce Allah, yine o hayata son verecek ve ölüm zuhur edecektir. Şüphesiz Hayy ism-i şerifleri ile hayatı bahşettiği gibi, El-Mümît ism-i şerifi ile de ölümü yaratacaktır, insanlar, hayvanlar, bitkiler âleminde olduğu gibi, en küçük mikroptan, hücreden küre-i arz'a, ay, güneş, yıldızlara kadar cümle varlıkların hayatı bu ismin tecellisi ile son bulacaktır. Yine Kur'an'ın ifadesidir ki, dört büyük melekten biri olan Azrail, bu görevle görevlenmiş olup her canlının ruhunu takdir edilen zamanda alıyor, üzerine düşen görevi yerine getirmek için Allah'ın emri ile bu olayda rol oynuyor. Ve bir sebep olarak, bir vasıta olarak görünen melek de bir mahlûktur, aslında canı alan Allah'tır. Bunu şöyle anlayabiliriz: Padişah birilerine emaneten bir şeyler vermiş ve bu emaneti geri alma tarihini tesbit etmiştir. O tarih gelince de yakınında olan bir vezirini görevlendirip o emanetleri o kişilerden geri almasını emretmiş, o vezir de hükümdarın emriyle emanetleri almıştır. Burada hüküm hükümdarıdır, o emanetler ona aittir. Veren o olduğu gibi alan da yine odur. Fakat sebepleri halk eden Cenab-ı Hakk, murad-ı ilâhîdir ki, yüce kudretini o sebeplerin arkasına gizlemiştir adeta. Müsebbib'ül esbab olan Allah, kullarını imtihan etmek için ve pek çok hikmetlere binaen, dünya ve ukba adına her meselede sebepler yaratmıştır. İşte konumuz olan ölüm konusu da sebeplere bağlıdır. Canı alan Azrail (a.s) bir sebeptir, onun arkasında asıl olan Allah'ın Mümît ism-i şeriflerinin tecellisidir.

Her canlının takdir edilen anı gelince Hayy ismi, yerini Mümît ism-i şerifine terk edecek ve böylece hayatın yerini memat alacaktır. Bunlar kısaca olayın zahir yönüdür.

Bâtın yönünden ele alacak olursak, bir hadis-i şerif buna ışık tutar:

"Rabbini zikredenle etmeyenin halî diri ile ölünün halî gibidir."⁵ Yani Rabbini zikreden diri, zikretmeyen ise ölü gibidir. Diri olduğu halde ölü kabilinde olduğuna işaret eder. Bir insan ki Yaratanını bilmiyor ve maneviyatan uzak, bu kişinin kalbine "kalb" demekten ziyade diğer mahlûkatta da bulunan et parçası olan "yürek" sözüyle isimlendirmek daha uygun olur. Diri olan o yüreğin içinde olan kalb ve kalbin içinde bulunan gönüldür ki, işte insanın bu yönü ruhanîdir, melekîdir, manevîdir. Tıpkı ruh gibi, akıl gibi görünmez fakat bilinir. Birçok ayet-i kerimede ise şöyle buyrulmuş: "Allah Teâlâ onların kalplerini ve kulaklarını mühürlemiştir, onların gözleri üzerinde de bir perde vardır. Onlar için büyük bir azap da vardır." ⁶

Bu ayetler de yine Hak ve hakikatten uzak asilerin durumunu izhar edip, onların manevî ölümler, körler, sağırlar olduğuna dikkati çeker.

Bilindiği üzere insanın ömür sermayesi dediğimiz nefesler ind-i ilâhîde mahduddur. Her bir nefes mahlûktur, her nefesin zahiren bir hayatı bir de mematı vardır. Nefes diri olarak alınır ve o alınan nefes geri verilir ki, o nefes verilince o artık ölmüştür. Zahiren ve böylece takdir edilen ömür tamam oluncaya kadar bu sermaye, son nefesi almayla üzere son bulur. Artık sermaye dediğimiz takdir edilen nefesler bitmiştir ki, bu sefer tüm vücut

¹ Mülk:2

² Âl-i İmran:185

³ Enbiya:35

⁴ Müminun:15

⁵ Buhari, Deavât, 66

⁶ Nahl:108, Bakara:7, Casiye:23

ülkesi ölüme namzettir ve El-Mümît ism-i ilâhîsi bu sefer sırf nefeslere değil, cisme tecelli edecektir.

“Dünya ahiretin tarlasıdır” anlayışını âlimlerimiz şöyle açıklıyorlar: Müminler, bu dünyada hayır veya şer, ne ekirse ukba âleminde onu biçer, yani karşısında bulur. İşte o ekilecek olan tohumun nefesler olması ve o nefeslerin de canlı, sağlam tohumlar olmasıyla ancak hâsılat elde edilir değilse, tohumlar ölü kabilindense hâsılat beklemek muhaldir.

Bir misal verecek olursak, bir ağaç düşünelim. Bu ağacın pek çok meyvelerinden kimi çürük, kimi lekeli, kısmen bozuk, kimi de sapa sağlam. İşte insanın alıp verdiği nefesler ölüp giderken ya çürümüş, kokuşmuş vaziyette ayrılıyor, ya kısım-ı azamı çürük, fakat birinciye nazaran biraz daha ehven, ya da sapasağlam, gelecekte tonlarla meyve vermeye namzet bir keyfiyetle gidiyor. İnsanın her bir nefesi Hayy ism-i şerifi ile hayat bulurken, çok az zaman zarfı içinde Mümît ism-i şerifi ile son bulur ve biz hiç farkında olmadan bu iki isim üzerimizde sürekli tecelli eder durur. Ölü, diri, hasta, zâkir kalblerden neş’et eden ameller ve bu zaman zarfında alınıp verilen nefesler Rabb’in huzurunda eksiksiz ortaya konacaktır. İnsanın cismi gibi onlar da burada ölü kabilinden olmalarına rağmen, öbür âlemde güzel-çirkin, sağlam-çürük, ölü-diri olarak neşredileceklerdir ki Allah (c.c) peşinen verdiği istidadları, yetenekleri köreltip öldürenlere manevî katil damgası vurarak onları hak ettikleri cezaya çarptıracaktır. Bu kişiler Kur’an’da şöyle tasvir edilmektedir:

“Ve seslendiler ki: Ey Mâlik! Rabbine dua et, bizim üzerimize –ölüm ile hükmetsin. –Mâlik de- dedi ki: Şüphesiz yok, siz kalıcılarsınız.”⁷

Demek oluyor ki, Hayy ism-i şerifi ile hayat bulan her şeyin, Mümît ism-i şerifi ile hayatlarına son veriliyor. Fakat yine insan ve insanlara ait cümle ahvâl tekrar hayat bulup sahibine arz edilecek, ya cennet, saadet ve şeref olarak ya da tard, ikab, cehennem olarak. Ayet-i kerîmede şöyle buyruluyor:

“فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ ﴿٢٤﴾ وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ ﴿٢٥﴾”

“Artık her kim zerre miktarında bir hayır işlemişse onu görecek. Ve her kim bir zerre miktarı bir şer işler ise onu görecek.”⁸

“Her ümmetin mukadder bir eceli vardır. Ecelleri gelince ne bir an geriye atabilirler ne de bir an ileriye alabilirler.”⁹ (Allah’ın takdir ettiği vakitte yok olup giderler)

Kıyametin vukuunu haber veren ayetler Kur’an-ı Kerîm’de Kıyame Suresi’nde şöyle geçer:

“1)Kıyamet gününe yemin ederim ki,
2)Kendini kınayan (kendini bilen, nedamet çeken) nefse yemin ederim ki,
3)İnsan kendisinin kemiklerini bir araya toplayamayacağımızı sanır, öyle mi?
4)Evet, biz onun parmak uçlarına kadar aynen eski haline getirmeye gücümüz yeter.

5)Fakat insan ileriye doğru, boyuna kötülük etmek ister de,
6)Kıyamet günü ne zamanmış diye sorar,
7-8-9)Gelgelelim, göz kamaştığı, ay tutulduğu, güneş ile ay bir araya getirildiği zaman,

- 10)İşte o gün insan kaçacak yer neresi, diyecektir.
- 11)Hayır, hayır, kaçıp sığınacak yer yoktur.
- 12)O gün varıp durulacak yer sadece Rabbinin huzurudur.
- 13)O gün insana ileri götürdüğü, geri bıraktığı her şey bildirilir.
- 14)Artık insan kendi kendinin şahididir.
- 22)Yüzler vardır ki, o gün pırıl pırıl, ışıl ışıl parlayacaktır.
- 23)(Onlar) Rablerine bakacak, onu göreceklerdir.
- 24)Yüzler de vardır ki, o gün buruşacaktır.

⁷ Furkan:14

⁸ Zilzal:7-8

⁹ Araf:34

- 25)Kendilerinin bel kemiklerini kıran bir felakete uğratılacağını sezeceklerdir.
26)Artık gözünüzü açın, ne zaman ki can köprücük kemiğine dayanır,
27)Tedavi edecek kimdir, denir.
28)Can çekişen bunun gerçek bir ayrılış olduğunu anlar.
29)Ve bacak bacağa dolaşır,
30)İşte o gün sevk edilecek yer sadece Rabbinin huzurudur.
31)İşte, peygamberin getirdiğini doğru kabul etmemiş, namaz da kılmamış,
32)Aksine yalan saymış, yüz çevirmişti.
33)Sonra da çalım satarak kendi ehli tarafına gitmişti.
34)Lâyık o azap sana, lââyık!
36)İnsan kendinin başıboş bırakılacağını mı zanneder?
37)O döl yatağına akıtılan meninin içinden bir nutfe (sprema) değil miydi?
38)Sonra kan pıhtısı olmuş, derken Allah onu insan biçiminde yaratıp şekillendirmişti.

39)Ondan da iki eşi yani erkek ve dişi var etmişti.
40)Peki, bunları yapan Allah'ın ölümleri tekrar diriltmeye gücü yetmez mi?
Bu ayetler hem ölümü hem de tekrar hayat bahşedileceğini gösterir ki, dünya küresi ve ay, yıldızlar, güneş gibi gezegenlerin ölümleri kıyametin kesin vukuunun haberini verir.

Madde ve mânâ adına ölümle yok olan bütün nesnelere yine Allah Zülcelâl'in dilemesi, takdiri ile başka bir âlemde o âleme has bir keyfiyetle zuhur edecektir, yani tekrar hayat bulacaktır.

Kula yaraşan o ki, nefsinin emaresini öldürmeye sa'y ede. Ölmeye layık ve hiç dirilmemesi talep edilen tek veya en elzem şey nefistir, yani nefsanî arzular, tabiatlar, karakter haline gelmiş mezmum sıfatlar, cümle nefsanî kinler, nefretler, dünya muhabbeti, cehalet, miskinlik, haset, tûl-i emel, merhametsizlik vs.'dir. Cümle kötülüklerin yuvası olan bu nefsi öyle bir öldürelim ki, ne dünyada ne ukbâda tekrar dirilme şansı olmasın, nasıl ki ukbâda maddeye mânâyâ ait her şey hayat bulacak, o nefse ait kötü huylar hiçbir zaman dirilmemek üzere yerlerini melekî vasıflara bıraksın. Ve inşallah daha evvelki işlediğimiz günahları Mevlâ, Gaffar, Afüv ism-i şerifleri ile affeder de ebedî ölümle o yüz kızartıcı halimizi öldürüp ebedlere gömer.

Mümît ism-i şerifine öyle dostlar olalım ki, o bizden memnun, biz de ondan memnun bir vaziyetle ömrümüzü tamamlayalım. Ukbâ âleminde cümle ahvalimiz, cesedimiz ruhumuzla beraber Hayy ism-i ilâhîsiyle hayat bulurken ve artık Mümît ism-i şerifi vazifeyi tekrar Hayy-Kayyum ism-i şeriflerine devrederken bütün canlılığıyla hayat bulan beden ve ahvalimiz, aleyhimize değil lehimize şahadet etsin, o atılan tohumlar cehennem ateşleri, zakkumlar, yılan, akrep ve zebaniler değil, melekler, huriler, cennet ve cemalullaha kavuşma ve livaul-hamd sancağı altında Efendimiz (s.a.v) ve dostlarla buluşma olarak tezahür etsin. Âmin.